

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 7 6

Fylke: Finnmark og Troms.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Alta og Skjervøy.

Emne: "Dei kloke."

Bygdelag: Øvre-Alta, Oksfjord-
hamn.

Oppskr. av: Alf Martin Jæger,

Gard:

(adresse): Ersfjord i Senja.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Ja.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Alta omkr. 1905. Matilde Buljo var opprinnelig fra Finland. Hun skal ha fortalt at hun som ung pike tjen-te på en gård i sitt hjemland. Hennes matmor hadde "svarteboka." Det het seg at boken lå i puten i mat-morens seng, og Matilde hadde funnet den der, og stjal seg til å lese i den. Matmoren som hadde "synske" ev-ner, ble klar over det. Matilde måtte under gråt til-stå sin brøde, og matmoren lærte henne kunsten å hel-^{denne}brede folk og fe. En annen historie i ~~den~~ forbindelse er at da Matilde skulle reise til Norge, sa matmoren at om hun ønsket skulle hun få se den som skulle bli hennes mann. Hun tok fram en flaske konjakk og i den så Matilde en skjegget "fyr" som aldeles ikke var et-ter hennes smak. Matilde sa et kraftord - men "ingen kan si forløge fly" - en slik mann fikk hun. Dette her hørte jeg som barn, og kan nok ikke inntstå for sandheten.

Men Matilde ble alltid hentet til syke "krettur." En kveld i julehelgen satt en liten gutt på sin on-kels fang. Da gikk døren opp og en julebukke stod i åpningen. Han hadde maske av hareskinn. Gutten ble vettskremt. Matilde ble hentet. Hun brukte "ord" og

lot gutten gå under bogtrærne. (Del av hesteseler.)
Gutten ble bedre, men skrekken for folk med masker satt
i ham flere år etter. Dette her har virkelig hendt.

Kjerrinråd for sykdom.

For tæring/ Å drikke parafin - lysolje. Melk av svart
geit og tjærevann . For tyfus å drikke urin. En kone
av finsk (samisk) ett fortalte meg at da hun var liten,
hadde hun tyfus, og hennes far tvang henne å drikke urin.
(Hun sa forresten ruin - men mente urin.) Annet råd var
når en var ^{forkjølt} færkjøtt å gni terpentin under fotsålene el-
ker og brystet .

Skjervøy omkr. 1935. Jeg var lærer på et internat, og
vi hadde der en pike som og hette Matilde - Stefanus-
sen fra Kåfjord i Lyngen. Nå er hun visstnok gift. En
ung gutt lå dødssyk i tuberkulose. Matilde gikk til
skog¹ og fant bark av ni forskjellige treslag, kom hjem
til internatet og kokte medisin av barken som hun heldte
flasker. Det skulle gutten drikke. Gutten døde kort tid
etter. Matildes navn ønsker jeg ikke offentliggjort.
(Hun kunne og "ganne" og det er ikke vært å ta risi-
koen.)

"Dei kloke" hadde og "ondt øye." Hadde en noe ute-
stående med de, burte en helst ikke ta de meg seg i
fjøset.

Den av våre forfattere som kanskje best har fortalt om
overtro og trolldom er Regine Normann i sine bøker
fra Vesterålen f. eks. i bøkene "Dengang," "Eiler Hun-
devart" og "Det gråner mot høst."